

Posudek na disertační práci Jany JÍCHOVÉ
„Kriminalita a její percepce v městském prostředí“
PřF UK v Praze, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje
Vedoucí: RNDr. Jana Temelová, Ph.D.

Disertační práce Jany Jíchové „Kriminalita a její percepce v městském prostředí“ představuje oblast geografie zločinu, včetně jejího teoretického i metodického vývoje, a aplikaci geografie zločinu v českém kontextu. Pojícím konceptem práce je strach ze zločinu a diferencované vnímání zločinu různými skupinami obyvatel v různých zónách města. Práce se skládá z teoretického zarámování, které je přehledně členěno do pěti hlavních kapitol a souboru pěti odborných textů publikovaných buď ve formě vědeckého článku či jako kapitoly v knize.

V úvodní části práce autorka nastoluje důležitost zkoumání vztahu mezi kriminalitou, člověkem a městským prostředím a definuje cíle své disertační práce. Obecná východiska práce jsou představena v druhé kapitole úvodu. Autorka se věnuje historickému přehledu výzkumu v rámci geografie zločinu, jednotlivým tématům, kterým se věnovali geografové v různých etapách vývoje moderní společnosti, a také nejvýznamnějším teoriím užívaným v rámci geografie zločinu. Velmi pečlivě je zpracována subkapitola o metodických přístupech geografie zločinu, kde autorka dokládá dlouhou tradici prostorových analýz kriminality jak v zahraničí, tak také v pracích českých geografů. Zmíněna je také problematická situace ohledně nedostatku kvalitních a dostatečně podrobných dat o kriminalitě. Naopak, autorka vyzdvihuje potenciál využití GPS souřadnic při analýzách kriminality. Podrobně jsou charakterizovány také postupy výzkumu percepce zločinu, kde se již uplatňují měkčí metody, a některé zásadní případové studie. Samostatná kapitola je věnována konceptu strachu ze zločinu. Autorka vychází z tzv. environmentalistické tradice, která je zaměřena na vzájemné působení prostředí a člověka. Mezi faktory působící strach ze zločinu řadí jak charakteristiky jednotlivce, tak i vlastnosti prostředí. Podrobně je zpracována rešerše literatury v oblasti charakteristik vázaných na jedince (gender, věk, předchozí zkušenost atd.) a také faktory prostředí – strach ze zločinu v různých zónách města, ale také v různých typech míst (tedy na mikrogeografické úrovni). Následně autorka představuje publikační výstupy, které tvoří druhou část disertační práce.

Prvním příspěvkem ze souboru textů je článek „Výzkum zločinu v Česku z pohledu geografie“, který představuje vývoj studia kriminality v evropských zemích, USA a Česku. Diskutováno je především určité zpoždění českých výzkumů za výzkumy za západních zemí. Tento článek považuji za velmi kvalitní úvod do sledované problematiky. Čtenáři se dostává základní informace o geografii zločinu a výzkumu kriminality, cenný je také přehled základních prací v tomto oboru. Přesto, že se v titulu článku objevuje „Česko“, prací vycházejících z pera českých geografů či českých vědců obecně v něm nalezneme minimum, což je skutečnost, která by možná mohla být lépe reflektována v názvu příspěvku.

Druhý příspěvek „Kriminalita a vnímání bezpečnosti v pražských čtvrtích“, na němž autorka deklaruje podíl 0.3, kombinuje analýzu statistických dat o kriminalitě od místních oddělení policie s výsledky dotazníkového šetření ve vybraných pražských čtvrtích. Výsledky ukazují diferencovanou úroveň kriminality v různých částech města, zejména klesající gradient u intenzity kriminality směrem od centra k okraji města. Dotazníkové šetření naopak dokazuje rozdíly ve vnímání bezpečnosti v různých rezidenčních prostředích a odlišný význam fyzických a sociálních charakteristik v této percepci. Přesto, že obě tyto skutečnosti jsou

známy ze zahraniční literatury, pro prostředí Prahy zatím nebyly empiricky doloženy, což je hlavním kladem druhého článku v této disertaci.

Třetí článek s názvem „Kriminalita a její percepce ve vnitřním městě: případová studie pražského Žižkova a Jarova“ (autorský podíl 0.6) pro mne představuje zajímavý článek zaměřený na identifikaci míst, která jsou rezidenty vnímána jako nebezpečná a na odůvodnění jejich percepce. Přehledně je pojata opět především teoretické zarámování článku zmiňující opět koncept strachu ze zločinu v rámci geografie zločinu, diferencované vnímání strachu a diskuzi míst, vnímaných jako riziková. Líbí se mi také kombinace metod sběru dat sestávající z dotazování v terénu, distribuce dotazníků ve vybraných institucích i metody sněhové koule, doplněná řízenými rozhovory. Zcela však chybí informace o vedení a analýze rozhovorů či alespoň letmé nastínění rozsahu a faktického obsahu zmiňovaného dotazníku.

Čtvrtý publikační výstup zařazený do disertační práce „Kriminalita a riziková místa centrálního a vnitřního města: Sonda do názorů obyvatel vybraných pražských čtvrtí“ (autorský podíl 0.5) je opět analýzou dat o vnímání bezpečnosti v centru Prahy (reprezentovaném Prahou 1) a vnitřním městem (Praha 3). Deklarovány jsou podobnosti ve vymezení rizikových míst, ale také rozdíly v jejich příčinách – rizikové skupiny osob v centru, naopak spíše fyzické charakteristiky v rámci vnitřního města. Za přínosné považuji zejména přehledné zobrazení vybraných trestných činů podle jednotlivých zón Prahy v tabulce 3, které zatím v předchozích pracích nebylo. Naopak za problematické považuji využití stejných dat pro více publikačních výstupů (Žižkov a Jarov v předchozím článku versus Praha 3 v tomto), jež dle mého názoru není zcela v souladu se Zásadami vědecké práce a publikační činnosti na Geografické sekci (fragmentace výsledků výzkumu do více publikací).

Pátý příspěvek „Safe life in the suburbs? Crime and perception of safety in new residential developments in Prague's hinterland, Czech Republic“ (autorský podíl 0.2) pak opět analyzuje pocitování strachu rezidentů v suburbiiích, ale tentokrát se také snaží o vysvětlení různými faktory (věk, tender, zkušenost, délka pobytu v lokalitě atd.). Zajímavé je i zjištění, jak se výsledky liší podle jednotlivých druhů trestné činnosti, kdy v suburbánní zóně jasně převažují krádeže vloupáním a strach o majetek, zejména u starších občanů. Bezsporně se jedná o zajímavý text, který poskytuje prvotní představu o bezpečnostní situaci v pražských suburbiiích, nezůstává však u pouhého popisu situace, ale doplňuje jej kvantitativní analýzou asociací mezi percepcí strachu a charakteristikami respondentů.

Předložená disertační práce Jany Jichové je zajímavou studií poměrně neprobádané oblasti geografického výzkumu – geografie zločinu. K předložené práci a její obsahové a formální stránce nemám žádné zásadní výhrady, práce je zpracována přehledně a pečlivě, neobsahuje překlady ani gramatické chyby. Velmi komplexně je pojata úvodní část práce – teoretické zarámování, které považuji za velmi kvalitní úvod do problematiky geografie zločinu pro české čtenáře. Autorka také většinu faktů z tohoto zarámování použila v prvním z vybraných článků.

Daleko větší problém však mám s hodnocením druhé části disertační práce – souboru publikovaných výstupů. Je velmi obtížné hodnotit příspěvky, na nichž má autorka často jen malý podíl. Takovéto kvantitativní označování podílu na společné práci oponentům neumožní hodnotit práci, kterou skutečně odvedla autorka disertace na rozdíl od dalších spoluautorů článku, a jakákoliv hlubší kritika, tak dle mého názoru ztrácí smysl. Tato výtku však

nesměřuje na autorku samotnou, ale spíše na systém obhajob disertačních prací v současné době.

Pokud je mi dovoleno pokračovat v tomto duchu, zajímalo by mne také, zda uvedená informace o tom, že článek č. 1. a 5. je v „redakci časopisu“ znamená, že byl odeslán do redakce, nebo je článek již v recenzním řízení?

V neposlední řadě nemohu nekomentovat velmi podobný ráz článků č. 2. – 4. jedná se v podstatě o stejný výzkum, stejnou metodiku a (minimálně v jednom případě) také stejná data, opírající se o univerzálně použité teoretické zarámování (geografie zločinu, percepce strachu z kriminality, riziková místa, faktory vnímání strachu atd.) aplikované však jednou na celé město v přehledu, poté na vnitřní město, centrum a vnitřní město a poté na suburbánní části. Dle zásad vědecké práce a publikační činnosti na Geografické sekci se tak jedná o odvozenou publikaci. Na druhou stranu však chápu, že uvedená situace a tento styl prací je nutným výsledkem tlaku, vyvíjeného na naše postgraduanty, který upřednostňuje včasné dokončení práce před výraznější snahou o originalitu či šíři vlastního výzkumu. Tato výtka však nesměřuje přímo na autorku disertační práce, ale je opět spíše obecného charakteru.

Uvedené kritické poznámky nesnižují kvalitu odevzdané práce. Disertační práce Jany Jíchové se zabývá velmi zajímavou a dosud ojedinělou oblastí, je z ní patrný zájem autorky o danou problematiku a pečlivost zpracování, a proto ji **doporučuji k obhajobě**.

Otázky do diskuze:

Mohla by autorka alespoň krátce uvést, kde, v jakých oblastech vidí možnosti využití výsledků výzkumů geografie zločinu pro zvýšení kvality života v jednotlivých částech města? Jak lze celkem bohaté závěry disertační práce v územním členění pro jednotlivé zóny města promítnout do praxe?

V Praze dne 11. září 2013

RNDr. Jana Spilková, Ph.D.